

Folketingets Europaudvalg
Christiansborg, den 20. februar 2003
EU-konsulenten

Til
udvalgets medlemmer og stedfortrædere

EU er på vej ud i Rummet – Kommissionen foreslår i ny Grønbog, at europæisk rumpolitik integreres i EU.

Resumé

Kommissionen foreslår i en ny Grønbog at EU hæver ambitionsniveauet for den europæiske rumpolitik. Det hidtidige samarbejde, der først og fremmest er foregået i ESA's (European Space Agency) regi, skal integreres i EU for sikre en bedre koordinering og anvendelse af ressourcerne. Samtidig skal EU's prioriteter i forhold til rumforskningens strategiske betydning, herunder for FUSP, EFSP og den teknologiske udvikling generelt, klarlægges og defineres.

Formålet med Grønbogen er at skabe en debat med deltagelse af alle parter, herunder nationale og internationale organisationer, den europæiske rumfartsindustri, forskere og borgere. På grundlag af debatten vil Kommissionen udarbejde en hvidbog indeholdende konkrete initiativer på området.

Høringsfristen er af Kommissionen sat til den **30. maj 2003**. Europaudvalget har p.t. ikke taget stilling til, om der skal afholdes høring om Grønbogen.

Kommissionen vil præsentere Grønbogen på Rådsmødet (konkurrenceevne (indre marked, industri og forskning)) den **3. marts 2003**. Europaudvalget forbereder det pågældende rådsmøde **fredag den 28. februar 2003**.

I overensstemmelse med Kommissionen ønske om øget fokus på europæisk rumfart nævner Konventspræsidiets udkast til en forfatningstraktat¹ - i artikel 3 om Unionens mål - for første gang udforskning af rummet som et af EU's grundlæggende mål.

¹ Se Info-note I 141 & CONV 528/03 af 6. februar 2003

Indledning

Kommissionen har i samarbejdet med den Europæiske Rumfartsorganisation (ESA) udsendt en Grønbog² om EU's rumpolitik. Ifølge Kommissionen er tilstedeværelse i rummet blevet en nødvendighed for at kunne varetage europæiske interesser indenfor blandt andet bæredygtig udvikling, miljøbeskyttelse, transport og informationssamfundet. En aktiv europæisk rumpolitik vil endvidere kunne levere løsninger i relation til den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP), samt til den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik (ESFP).

1. Europas nuværende position på rumfartsområdet

I de sidste par årtier er den europæiske rumpolitik blevet formuleret og gennemført på mellemstatsligt niveau via den europæiske rumfartsorganisation ESA³, samt på nationalt niveau gennem nationale rumorganisationer.

Hidtil har Europas aktiviteter på rumfartsområdet været præget af succes, primært på områderne kommerciel opsendelse af kommunikationssatellitter og forskning. Europa er i vidt omfang blevet rumteknologisk selvforsynende og har udviklet sig til en førende aktør på markedet for løfteraketter og rumplatforme.

Kommissionen forventer imidlertid, at særligt den kommercielle, markedsbaserede del af europæisk rumfart går trænge tider i møde på grund af tre fakto-

² KOM (2003) 17 final af 21. januar 2003. Green Paper – "European Space Policy"

³ *ESA's 15 medlemsstater* er Østrig, Belgien, Danmark, Finland, Frankrig, Tyskland, Irland, Italien, Holland, Norge, Portugal, Spanien, Sverige, Schweiz og UK. Canada deltager også på særlige vilkår. Ikke alle EU-medlemmer er med i ESA, ligesom alle ESA-medlemmer ikke er med i EU.

ESA's opgaver går blandt andet ud på at forske i Jorden, Jordens nærmeste omgivelser, sol-systemet og Universet, såvel som udvikling af satellit baseret teknologi og fremme af europæiske rumfartsindustri. ESA samarbejder også tæt med Rumfartsorganisationer uden for Europa.

ESA finansieres via bidrag fra medlemslandene baseret på BNP. Herudover har medlemslandene mulighed for at tilslutte sig individuelle programmer efter eget ønske.

I 2002 var *ESA's budget på 2.852 mio. EURO*. ESA opererer med "*juste retour*"-princippet, dvs. at hvert lands bidrag i princippet vender tilbage til medlemslandet i form af kontrakter med nationale virksomheder af tilsvarende størrelse.

rer: Overgang til en ny generation løfteraketter⁴ (Ariane 5), et dalende aktivitetsniveau på markedet, samt øget konkurrence som følge af en overkapacitet på verdensplan. Herudover er området i sagens natur præget af ekstreme tekniske og finansielle risici og meget høje indgangsomkostninger. På denne baggrund er et af Grønbogens budskaber, at det offentlige i højere grad end i dag skal spille en aktiv rolle for europæisk rumfart.

I Grønbogen nævnes fem prioriteter, der indtil nu har været karakteristiske for europæisk rumfart:

1) Uafhængig adgang til rummet via egne opsendelsesplatforme og løfteraketter

Siden 1980 har Europa via Ariane-løfteraketten og rumcentret i fransk Guyana haft en uafhængig adgang til rummet.

2) Satsning på koblingen mellem rumfart & forskning

Europa har i dag en ledende rolle inden for en række områder, såsom astrofysik, udforskning af solsystemet m.m.

3) En industripolitik, der har som mål at udvikle en konkurrencedygtig og innovativ industriel base med geografisk spredning.

Rumfartsindustrien i Europa beskæftiger i dag 30.000 højt kvalificerede medarbejdere fordelt på 2.000 virksomheder. Den samlede omsætning er på 5,5 mia. EURO om året fordelt med 50 % baseret på ordrer fra private virksomheder og 50 % baseret på ordrer fra det offentlige.

4) Prioritet til civile og kommercielle aspekter af rumfarten

De offentlige investeringer i rumfart i Europa udgjorde i 2002 6 mia. EURO, hvoraf **90 % gik til civile formål**. Til sammenligning udgjorde de offentlige investeringer i rumfart i USA 31,8 mia. EURO, hvoraf **50 % gik til civile formål og 50 % til militære formål**. Det offentliges rolle i Europa er således dels volumenmæssigt langt mindre, dels i langt højere grad rettet mod civile formål end i USA.

⁴ Ariane 4-raketten udførte sin 113. rumfærd 15. februar 2003. Det var sidste gang for Ariane 4. Fremover er det Ariane 5, der vil blive anvendt.

5) *Internationalt samarbejde med andre rumfartsnationer i forbindelse med større missioner.*

ESA samarbejder med rumfartsorganisationer uden for Europa. Som eksempel kan nævnes den internationale rumstation (ISS⁵), hvor det europæiske bidrag udgør ca. 8 % af de samlede omkostninger.

2. USA's førende position

Grønbogen refererer i mange sammenhænge til USA's førende rolle på rumfartsområdet. Det anføres i Grønbogen, at USA bruger rumfart og rumforskning til at sikre sig strategisk, politisk, videnskabelig og økonomisk dominans via koncepter som "Space dominance" og "Information dominance".

På det overordnede plan er USA's satsning på rummet ikke overraskende markant større end den europæiske : ***USA bruger 110 EURO pr. indbygger på rumrelaterede aktiviteter, mens Europa tilsvarende kun bruger 15 EURO per indbygger. Alt i alt står USA for omkring 80 % af de samlede investeringer på verdensplan (civilt & militært).***

Den åbne, kommercielle del af de samlede rumfartsaktiviteter i Verdenen udgør ifølge Kommissionen omkring 30 %. De øvrige aktiviteter er baseret på offentlige midler, hvoraf størstedelen kommer fra USA. Da den europæiske rumfartsindustri ikke har adgang til den del af det amerikanske marked, der er baseret på offentlige midler (NASA og det amerikanske forsvar), ønsker den europæiske rumfartsindustri, at der skabes et tilsvarende "institutionelt marked" (baseret på miljø-, sikkerhed- og forsvarsløsninger) i Europa og gerne med positiv særbehandling for europæiske virksomheder.

I Grønbogen bemærkes det endvidere, at nok har Europa haft en privilegeret plads i forbindelse med samarbejdsprojekter med USA. Men samtidig har USA, som hovedregel og takket været omfanget af sine investeringer, løbende bevaret kontrollen med design, udvikling, affyringsmidler m.m., således at Europa alt i alt i forbindelse med samarbejdsprojekter kun har bidraget på områder af mindre strategisk betydning.

⁵ ISS (the International Space Station), der ledes af USA, har deltagelse af Rusland, Japan, Canada og Europa. De samlede udviklingsomkostninger for projektet er på 30 mia. EURO.

3. EU's rolle i europæisk rumpolitik

Selvom EU og ESA er to forskellige organisationer med hver deres medlemskreds og hver deres traktatgrundlag, har der i de senere år været et stadig tættere samarbejde. EU's institutioner har gennem årene og i stigende omfang beskæftiget sig med europæisk rumpolitik⁶.

Blandt de større fælles projekter har været forberedelsen af et europæisk system af navigations-satellitter - Galileo-projektet - samt GMES initiativet (Global Monitoring for the Environment and Security), der blandt andet beskæftiger sig med mulighederne for at afsløre olieudledninger fra skibe og andre overtrædelser af internationale miljøkonventioner. Galileo-projektet forventes at kunne skabe 145.000 arbejdspladser og en makroøkonomisk gevinst på 18 mia. EURO over 20 år.

4. Hvorfor skal rumfart ind i EU ?

Kommissionen argumenterer i Grønbogen for, at en integrering af rumfart i EU vil sikre en bedre ressourceallokering, åbne en række muligheder for nye produkter og teknologier til gavn for EU's borgere⁷, samt - ikke mindst - sikre

⁶ Til illustration kan nævnes:

- Kommissionens meddelelse - EU-handlingsplan: Satellitkommunikation i informationssamfundet (KOM (1997) 91)
- Rådets resolution af 22. juni 1998 om styrkelse af synergien mellem Den Europæiske Rumorganisation og Det Europæiske Fællesskab
- Rådets resolution af 2. december 1999 om udvikling af en sammenhængende europæisk rumstrategi
- Rådets resolution af 16. november 2000 om en europæisk rumstrategi
- Europaparlamentets beslutning af 25. april 1979 om Fællesskabets deltagelse i rumforskning
- Europaparlamentets beslutning af 17. september 1981 om den europæiske rumpolitik
- Europaparlamentets beslutning af 17. juni 1987 om den europæiske rumpolitik
- Europaparlamentets beslutning af 22. oktober 1991 om den europæiske rumpolitik
- Europaparlamentets beslutning af 6. maj 1994 om Fællesskabet og rummet
- Europaparlamentets beslutning af 13. januar 1998 om Den Europæiske Union og rummet
- Europaparlamentets beslutning af 18. maj 2000 om Kommissionens arbejdsdokument 'På vej mod sammenhængende europæiske principper for rummet' (SEK(1999) 789-C5-0336/1999 - 1999/2213(COS))
- Rapport af 20. november 2000 fra Carl Bildt, Jean Peyrelevade og Lothar Späth til generaldirektøren for ESA: 'Towards a space agency for the European Union'

⁷ Konkret nævnes følgende områder :

- Vejruksigter
- Satellitnavigation
- Sikkerhed for borgerne (redningstjenester m.m.)
- Landbrugspolitikken (kontrol af areal-anvendelse m.m.)

en bredere politisk opbakning til rumfartssektoren ved at gøre rumfarten mere *synlig*. Kommissionen foretager også en kobling til Lissabon-strategien og ambitionen om blive den førende vidensøkonomi i Verdenen inden år 2010.

Formålet med Grønbogen er i den forbindelse at skabe en debat om den europæiske rumpolitik, samt at synliggøre denne. På sigt er det Kommissionen hensigt at nå frem til ”permanente institutionelle løsninger”⁸ på organiseringen og styringen af rumpolitikken – der skal i den forbindelse tages stilling til blandt andet det nødvendige politiske og juridiske grundlag, beslutningsprocedurer og -organer samt den videre eksistensberettigelse for princippet om ”juste retour”⁹.

Af samme grund foreslås det også i Grønbogen, at Konventet lader rumpolitikken indgå i overvejelserne i forbindelse med den nye forfatningstraktat. *I overensstemmelse hermed nævner Konventspræsidiets udkast til en forfatningstraktat*¹⁰ *- i artikel 3 om Unionens mål - for første gang udforskning af rummet som et af EU's grundlæggende mål.*

5. Høringsfrist

Grønbogen indeholder en række spørgsmål (12 i alt – se vedlagte *bilag*), som der kan tages udgangspunkt ved afgivelse af høringssvar. Høringsfristen er af Kommissionen sat til den **30. maj 2003**. Europaudvalget har p.t. ikke taget stilling til, om der skal afholdes høring om Grønbogen.

Kommissionen vil præsentere Grønbogen på Rådsmødet (Konkurrenceevne

-
- Sikkerhed til søs
 - Fiskeripolitik m.m.
 - Understøttelse af informationssamfundet via kommunikationssatellitter
 - Grænsekontrol & Schengen
 - Lettelse af integrationsprocessen for de nye medlemslande f.eks. ved at stille rumbaseret infrastruktur til rådighed (eksempelvis bredbåndsinternettet via satellitter til regioner med umoderne infrastruktur)
 - Hjælp til byplanlægning og regionsplanlægning
 - Bæredygtig udvikling (Overvågning af skovhugst, global opvarmning, olieforurening, stigning oceanerne vandstand m.m)

⁸ Se Grønbogens side 26, sektion 3.2, første afsnit, sidste sætning.

⁹ ”*Juste retour*”-princippet indebærer, at hvert lands bidrag i princippet vender tilbage til medlemslandet i form af kontrakter med nationale virksomheder af tilsvarende størrelse.

¹⁰ Se Info-note I 141 & CONV 528/03 af 6. februar 2003

(indre marked, industri og forskning)) den **3. marts 2003**. Europaudvalget forbereder det pågældende rådsmøde ***fredag den 28. februar 2003***¹¹.

Med venlig hilsen

Christian Dubois

¹¹ Jf. EUU-dagsorden af 19. februar 2003 , 1. udgave

Q1.: Should Europe maintain, until 2020 and beyond, its independent access to space, based on the development of a family of European launchers and their preferential use by institutional users? What should be the formula for a wished-for evolution in the sharing of responsibilities between the public authorities and the private sector in the economic balance of the use of these launchers and in the finance of new developments?

Q2.: In which fields – including those concerned with space systems used for security and defence – does Europe have critical technology and industrial short-comings, and how to redress the balance?

Q3.: What is the outlook for growth in the European institutional market? In parallel, is it necessary to seek agreement with key international partners (United States, Russia) to establish more balanced market conditions?

Q4.: From a European point of view, do the results eventually expected from the experimental programme on board the ISS correspond to the level of investment and the running costs? How should Europe develop its participation and its objectives?

Q5.: How may the financing of space activities at European level be organised in a more coherent manner, avoiding that an increase of resources at European level is accompanied by an equivalent reduction of investment at national level?

Q6.: What action should be taken in space professions and associated field to make them more attractive, in particular to young people?

Q7.: What are the conditions for the emergence of economically viable and competitive applications and space services for citizens and industries? Will political actions be justified, and if this is the case, to what extent could public support be considered necessary?

Q8.:How better to define and clarify, as part of a coherent whole (including framework and time-scale): the nature and scale of the space capacities required to achieve the political objectives of the PESC? Within what context the possible new space capability may be placed at the service of the security of citizens?

Q9.: What is the most efficient manner to exploit the space "acquis" in Europe for the benefit of Union policies?

Q10.: How may the political and juridical bases necessary for an efficient action by the Union and Europe in the space field, in particular with regard to the definition of the future Treaty of the Union, be reinforced?

Q11.: Economic pressures are driving aerospace industries in Europe and elsewhere to re-structure. What are the consequences of such restructuring? How may the actions of public bodies be best organised to support the competitiveness of the space industry?

Q.12: Are there regulatory barriers, which slow the development of new space communication services? What are the measures likely to improve regulatory environment notably with a view to the development of the information society?